

Poznań 14.03.2020

dr hab. n. med. Daniel Zielonka
Zakład Zdrowia Publicznego, Katedra Medycyny Społecznej,
Uniwersytetu Medycznego im. Karola Marcinkowskiego w Poznaniu
ul. Rokietnicka 4,
60-806 Poznań

Recenzja rozprawy na stopień naukowy doktora nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki medyczne lek. Natalii Szejko pt.: „Charakterystyka wybranych tików u pacjentów z zespołem Gillesa de la Tourette’a”.

Zgodnie z uchwałą Rady Dyscyplin Nauk Medycznych WUM z dnia 08.01.2020 roku o powołaniu mnie na recenzenta w/w rozprawy przedstawiam następującą opinię.

Przedstawiona do recenzji praca doktorska stanowi dość spójny tematycznie cykl dwóch publikacji dotyczących charakterystyki klinicznej zespołu Gillesa de la Tourette’a. Tytuł pracy został dobrany dość trafnie choć wydaje się nie do końca obejmować opisywane w pierwszej z cyklu prac zjawiska, a mianowicie zachowania autoagresywne, w szczególności te dokonywane z intencją samookaleczenia się, które mogą być bliższe zaburzeniom obsesyjno-kompulsywnym, przez co nie do końca można być pewnym czy wynikające z tej samej przyczyny co tiki prezentowane przez pacjentów. Niemniej przedmiot pracy doktorskiej jest istotny zarówno naukowo jak i klinicznie, a zamieszczone w cyklu prace, szczególnie pierwsza, stanowią istotny wkład do obecnej wiedzy naukowej na temat zespołu Gillesa de la Tourette’a.

Rozprawa doktorska liczy 43 strony i obejmuje wykaz publikacji stanowiących pracę naukową, wykaz stosowanych skrótów, wstęp, założenia i cel pracy w których autorka dokonuje omówienia celów i założeń wybranych do cyklu prac, kserokopie dwóch publikacji stanowiących rozprawę doktorską, streszczenia w języku polskim i angielskim, opinie komisji bioetycznej oraz oświadczenia wszystkich współautorów obu publikacji wraz z określeniem ich procentowego wkładu w powstanie prac, a ponadto bibliografię.

Obydwie prace wchodzące w skład cyklu to prace oryginalne opublikowane w czasopiśmie ze współczynnikiem oddziaływania (ang. Impact factor, IF) w 2019 roku. Pierwsza została opublikowana w czasopiśmie Frontiers in Psychiatry IF=3,161 (100 punktów Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego – MNiSW), druga natomiast w Neurologii i Neurochirurgii Polskiej IF=1,006 (40 punktów MNiSW). Łączna wartość IF publikacji wchodzących w skład niniejszej rozprawy wynosi 4,167 (140 punktów MNiSW). Tak wysoki sumaryczny IF wskazuje, że badania zostały właściwie zaplanowane i przeprowadzone przez

dr hab. n. med. Daniel Zielonka
specjalista neurolog
5568027.

Autorkę, oraz reprezentują wysoki poziom naukowy, co zostało ocenione przez recenzentów tych czasopism. Obydwie prace są pracami zbiorowymi w których Doktorantka jest pierwszą autorką. Wkład Autorki niniejszej rozprawy w powstanie obydwu publikacji wynosi po 40% dla każdej z prac, co znalazło potwierdzenie w oświadczeniach współautorów, które zostały zawarte na końcu rozprawy. Doktorantka odegrała istotną rolę w opracowaniu bazy danych, analizie, interpretacji i wizualizacji danych oraz napisała pierwszą wersję obu prac, ponadto sprawdziła i edytowała manuskrypty. Na przeprowadzenie badań uzyskano zgody Lokalnej Komisji Bioetycznej przy Warszawskim Uniwersytecie Medycznym w latach 2007 i 2010.

W całej rozprawie uwagę zwraca fakt, że została ona napisana w stronie czynnej (w pierwszej osobie liczby pojedynczej lub mnogiej) podczas gdy w rozprawach naukowych zdecydowanie preferuje się stronę bierną bowiem rola podmiotu sprawczego, chociażby autora, nie jest w pracach naukowych tak bardzo istotna, jak sam przedmiot pracy. Czytelnika mają przekonywać fakty i argumenty, przedstawione w jasny i uporządkowany sposób, podczas gdy opinia autora schodzi na dalszy plan. Co więcej, w tekstach naukowych nie ma przecież akcji, którą należałoby ubogacić zdaniem w stronie czynnej. W tej jednak sytuacji należy zważyć na fakt, iż język polski nie jest językiem ojczystym autorki. W tym kontekście fakt użycia strony czynnej świadczy o bardzo istotnym wkładzie własnym autorki w napisanie rozprawy i znacznej samodzielności w jej tworzeniu, co przy uwzględnieniu ożywienia pracy taką formą wypowiedzi można zaliczyć na jej korzyść. Powyższym należy też tłumaczyć drobne błędy językowe (stylistyczne, literówki) pojawiające się w pracy, tudzież niepełen wykaz stosowanych skrótów (SIB, NSSI), czy odwrócenie kolejności omawiania prac w niektórych podrozdziałach.

W rozdziale „Wstęp” Doktorantka przedstawiła zwięzły opis fenomenologii klinicznej oraz współchorobowości tików. Lektura tego rozdziału wskazuje na dobrą znajomość problematyki będącej tematem niniejszej rozprawy przez jej Autorkę. Doktorantka w ciekawy i obrazowy sposób przedstawiła najczęstsze rodzaje tików oraz dokonała ich podziałów. Zwróciła jednocześnie uwagę na fakt wysokiej częstości współistniejących z tikami zaburzeń psychicznych co stanowi właściwe uzasadnienie badań zachowań autoagresywnych u pacjentów z zespołem Gillesa de la Tourette’a. Doktorantka następnie przedstawia drugi z opublikowanych artykułów w rozdziale „Tiki dystoniczne”. Zaczęła od przybliżenia literatury dotyczącej tików dystonicznych, a następnie przechodzi do omówienia różnicowania tików i dystonii, niestety w tej właśnie części brakuje odniesień do piśmiennictwa. Doktorantka w sposób klarowny omawia następnie zagadnienie dyskinez polekowych, które wymagają również różnicowania z tikami dystonicznymi, natomiast brakuje omówienia badań własnych, co zapewne będzie przedstawione w trakcie obrony. Następnie Doktorantka przechodzi do omówienia zachowań autoagresywnych w zespole Gillesa de la Tourette’a. W tej części co wymaga podkreślenia zaczyna od omówienia badań własnych, a następnie przedstawia obecny stan wiedzy w sposób wyczerpujący bazując na literaturze właściwej dla tego tematu. Następnie Doktorantka w

podrozdziale „Uzasadnienie połączenia wybranych publikacji w jeden cykl” w sposób właściwy uzasadnia dokonanie wyboru właśnie tych dwóch prac celem włączenia do cyklu, choć trzeba zauważyć, że uzasadnienie mogłoby również zawierać stwierdzenie, iż obydwie prace przedstawiają szerzej pojętą fenomenologię kliniczną zespołu Gillesa de la Tourette’a wraz z najczęstszymi chorobami towarzyszącymi, które niejako uzupełniają całokształt obrazu klinicznego tego zespołu.

Pierwsza publikacja dotyczy zachowań autoagresywnych w zespole Gillesa de la Tourette’a. Autorka założyła w niej ambitny plan zbadania częstości występowania zachowań autoagresywnych nie tylko w ciągu całego życia pacjenta, ale również w okresie wizyty w ośrodku, ponadto porównania częstości powyższych u dorosłych oraz u dzieci z zespołem Gillesa de la Tourette’a. Co zasługuje na szczególne podkreślenie Doktorantka chciała również dokonać różnicowania zachowań autoagresywnych zamierzonych z niezamierzonymi na podstawie obecności chorób współistniejących z zespołem. Materiał i metody użyte w pracy wydają się być właściwe, choć brakuje wyjaśnienia w jaki sposób zdiagnozowano u pacjentów z zespołem Gillesa de la Tourette’a poszczególne zaburzenia psychiczne (ADHD, OCD, OCS, depresja, zaburzenia lękowe, agresja, dysfunkcja społeczna). Brakuje również informacji o dokonaniu pomiaru ich nasilenia w trakcie wizyty podczas której byli oni badani w YGTSS. Być może uwzględnienie takich informacji w dokonanej analizie pozwoliłoby na dokonanie trafniejszych obliczeń statystycznych jak również dokonanie różnicowania intencjonalnych od nieintencjonalnych zachowań autoagresywnych. Byłoby znakomicie gdyby Doktorantka przedstawiła te dane w trakcie obrony. Z drobnych nieścisłości do wyjaśnienia podczas obrony pozostaje również rozbieżność pomiędzy danymi przedstawionymi w tekście pracy w podrozdziale „Tic-Related Versus Non-Tic-Related SHB” gdzie Autorka nadmienia że 42 pacjentów miało zaburzenia autoagresywne zależne od tików natomiast 48 niezależne, a danymi przedstawionymi w tabeli 6 gdzie niezależne od tików zachowania autoagresywne miało 23, a zależne 17 pacjentów. Poza tymi uwagami trzeba zaznaczyć że Doktorantka zrealizowała w sposób właściwy cele zakładane w pracy znajdując zależności częstości zachowań autoagresywnych od wieku pacjentów, współzależności pomiędzy poszczególnymi zaburzeniami psychicznymi oraz nasileniem tików mierzonym w YGTSS, a częstością zachowań autoagresywnych. Nie udało się dokonać jedynie różnicowania zachowań autoagresywnych intencjonalnych od nieintencjonalnych co zostało odpowiednio omówione w dyskusji. Uzyskane wyniki Autorka właściwie odniosła do danych literaturowych oraz omówiła ich implikacje kliniczne. Z naukowego punktu widzenia należy nadmienić, że praca stanowi podwaliny dla przeprowadzania podobnego badania na znacznie większej grupie pacjentów, co dodatkowo potwierdza oryginalność pracy i szczególną wartość.

Druga publikacja omawia przeprowadzone badanie istotne w skali Polski w którym Autorka analizuje częstość tików dystonicznych wśród pacjentów z zespołem Gillesa de la

Tourette'a. Podobne badania były już wcześniej przeprowadzone w innych krajach jednak wymagały weryfikacji w badaniu na odpowiednio dużej grupie badanej oraz doszacowania wieku ich pojawiania się i oszacowaniu czynników związanych z ich występowaniem. Autorka w sposób właściwy uzasadniła zasadność przeprowadzenia badań w tym temacie i użyła właściwych metod oraz odpowiedniej grupy chorych liczącej aż 207 osób. Doktorantka uzyskała wyniki pozwalające na oszacowanie wieku pojawienia się tików dystonicznych w zespole Gillesa de la Tourette'a oraz udało się jej dokonać podziału lokalizacyjnego ich występowania. We właściwy sposób Autorka omówiła wyniki w odniesieniu do aktualnego piśmiennictwa.

W rozdziale „podsumowanie i wnioski” Doktorantka powtórzyła wnioski zawarte w obu pracach dla każdej pracy oddzielnie. Wnioski stanowią odpowiedź na cele pracy które również były przedstawione w sposób oddzielny dla każdej z prac. W trakcie obrony doktorantka mogłaby się pokusić o sformułowanie wniosków wspólnych dla całego cyklu stanowiącego rozprawę doktorską.

W streszczeniu (w języku polskim i angielskim) Doktorantka zawarła podsumowanie zagadnień omawianych w rozprawie oraz wnioski z przeprowadzonych badań. Są one poprawnie sformułowane i w pełni uzasadnione.

Bibliografia pracy zawiera 23 pozycje literatury angielskojęzycznej wymienione według kolejności cytowania, z czego większość stanowią publikacje z ostatnich lat, jednak – co szczególnie wartościowe – również publikacje z lat dziewięćdziesiątych ubiegłego wieku świadczące o głębokiej znajomości tematu przez Doktorantkę.

Stwierdzam, że rozprawa doktorska lek. Natalii Szejko charakteryzuje się trafnością wyboru tematu. Doktorantka wykazała się umiejętnością doboru literatury, sformułowania celów badań, odpowiedniego doboru materiału i metod badawczych oraz sformułowania wniosków z nich wypływających. Zawarty w rozprawie doktorskiej cykl publikacji jest dość spójny tematycznie i przyczynia się do lepszego poznania szeroko pojętej fenomenologii klinicznej zespołu Gillesa de la Tourette'a stanowiąc uzupełnienie obecnej literatury na ten temat. Szczególnie pierwsza praca z cyklu stanowi podwaliny pod szerzej zakrojone badania w tej dziedzinie.

Podsumowując rozprawa doktorska odpowiada warunkom określonym w ustawie z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2003 nr 65 poz. 595 ze zm.). W związku z powyższym zwracam się do Wysokiej Rady Dyscyplin Nauk Medycznych WUM z prośbą o dopuszczenie lek. Natalii Szejko do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. n. med. Daniel Zielonka
specjalista neurolog
5568027.

14.03.2020

Daniel Zielonka